

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

Міжнародної науково-практичної конференції

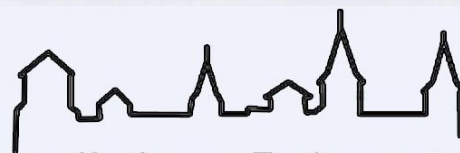

«ПОДІЛЬСЬКІ ЧИТАННЯ»

Епоха природничих досліджень Поділля:
історія, теорія, практика

Photo - Sergiy Kovalenko

м. Кам'янець-Подільський
9-11 жовтня 2018 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО
КРЕМЕНЕЦЬКА ОБЛАСНА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК «ПОДІЛЬСЬКІ ТОВТРИ»
ТОВАРИСТВО ПОДІЛЬСЬКИХ ПРИРОДОДОСЛІДНИКІВ І ПРИРОДОЛЮБІВ

ПОДІЛЬСЬКІ ЧИТАННЯ

Випуск 5

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
міжнародної науково-практичної конференції

ПОДІЛЬСЬКІ ЧИТАННЯ

**Епоха природничих досліджень Поділля:
історія, теорія, практика**

(м. Кам'янець-Подільський, 9-11 жовтня 2018 року)

Кам'янець-Подільський
2018

ЛАНДШАФТИ ТА СУСПІЛЬСТВО

ЕТНІЧНИЙ АСПЕКТ ВЗАЄМОДІЇ В СИСТЕМІ «СУСПІЛЬСТВО– ЛАНДШАФТ»

birine21@gmail.com

Тернопільський національний педагогічний університет

ім. В. Гнатюка, Тернопіль, Україна

Перші свої кроки людина робила не просто в межах певної території, клімату, рельєфу, наближеності до водних об'єктів, біотичних ресурсів, а в межах певного ландшафту. Останній можна оцінювати з різних точок зору, але на початкових етапах розвитку для людських груп виключне значення для життєзабезпечення мала така його властивість як сприятливість.

Саме сприятливість середовища, як частини окремого ландшафту, визначала суспільний поступ, економічний розвиток, особливості окремого людського колективу в сфері нематеріального. Проте під сприятливістю на різних етапах розуміли різне. До прикладу, у доетнічний період антропогенезу сприятливим середовище було завдяки наявності в ландшафті достатньої кількості біотичних ресурсів і багатство водних ресурсів, які сукупно уможлилювали біологічне виживання та продовження роду. За таких умов роль людини у ландшафті визначалась первинними потребами і її вплив на середовище існування можна прирівняти до впливу інших біологічних видів. До того часу, поки ситуація була такою, освоєння ландшафту йшло «вшир» і внаслідок нечисленності людських колективів не створювало загрози для ландшафту. З іншого боку, сприятливість ландшафту утримувала людину від просування на інші території задля освоєння.

За умов забезпеченості потреб для виживання і продовження в наступних поколіннях групи *Homo sapiens* зростали чисельно, що в підсумку

спонукало окремих їх представників з острахом мігрувати. У випадку, якщо нові території значно відрізнялись набором природних умов та ресурсів, що є зрозумілим враховуючи ландшафтне різноманіття планети, люди, виборюючи право на виживання, освоювали новий ландшафт. Цей процес значно відрізнявся за умов перебування людей в різних ландшафтах і свого часу проявився у формуванні перших колективів, спільнот, які ми означуємо як етнічні. Таким чином, ландшафт стосовно суспільства виконав двояку роль: 1) забезпечив фундамент для існування; 2) сприяв етнічній диференціації людства. Подібні ідеї знаходимо в працях багатьох вчених, як вітчизняних, так і зарубіжних.

Дотримуючись хронології, варто відзначити історично перші концепції про взаємодію людей, в тому числі етнічних спільнот, з природним середовищем, які з'явилися в XVIII ст. у вигляді географічного детермінізму. Зокрема, Ш.-Л. Монтеск'є зауважив у своїй праці «Про дух законів» (1748), що дух нації визначається, перш за все, географічним середовищем через вплив клімату, географічних умов, якості ґрунту, способу життя (землеробів, мисливців, скотарів). На доказ своїх ідей вчений порівнював мешканців різних кліматичних поясів, які через це володіють різними етнодиференціюючими ознаками. З середини XIX ст. подібній проблематиці були присвячені роботи Ф. Ратцеля, Ф. Боаса.

У колишньому СРСР, незважаючи на домінуючу ідею про формування суперетносу (радянського народу), проте не заперечувався зв'язок етногенезу та змінного природного середовища як середовища існування етносів, зокрема в працях М.М. Чебоксарова, Б.В. Андріанова (концепція «господарсько-культурні типи»), Ю.В. Бромля, В.І. Козлова, Л.М. Гумільова, В.П. Алексеєва та ін. Не можна оминати з цього приводу увагою гіпотезу Л.М. Гумільова, який вважав батьківщиною етносу поєднання ландшафтів, де він вперше склався в нову систему, тому, на його думку, різноманітний ландшафт стимулює зміни, які призводять до появи нових етнічних спільнот [6]. Доводячи свою точку зору на етногенез, він

писав, що Індія, на відміну від Європи, в ландшафтному відношенні бідніша. Ландшафти плоскогір'я Декан типологічно близькі між собою, і процеси етногенезу за історичний час тут виявлені слабо. Однак, у північно-західній Індії, де поєднуються пустелі і тропічна рослинність, сформувались два великих народи: раджпути – близько VIII ст. і сікхи – в XVI-XVII ст. [6].

Окремі аспекти взаємодії етносу і ландшафту розглянуто в працях В. Коржик, Т. Панасенко, Р. Сливки, П. Штойка та ін. [2,4].

Успішна адаптація етнічних спільнот до території як середовища існування завершувалась сприйняттям останньої як «своєї». Практично у всіх етносів існують свого роду символи етнічної приналежності, прототипами яких служать елементи ландшафту, зокрема тополя в українців, береза у росіян, сакура у японців, кленовий листок у канадців і т. ін., подібно як і гора Фудзі (Фудзіяма) асоціюється з Японією, гора Арарат – з Вірменією, ріка Ніл – з Єгиптом.

Вплив соціуму на ландшафт в межах етнічної території, як частини географічного середовища, де етнос сформувався, доволі тривалий час характеризувався екофільністю, або ж корелював з потенціалом відновлення компонентів ландшафту. Проте за різних обставин на окремих територіях формувались (чи формуються) екологічні кризові ситуації, зумовлені антропогенним впливом на ландшафт. Сприятливість останнього перестає визначатись здатністю задовольнити первинні потреби людини, а обумовлюється колом критеріїв, які б забезпечили бажані соціальний статус в колективі, спільноті, майновий стан. Імпліцитно зростання чисельності людської групи у всіх етносів (проте у різний історичний час) супроводжувалось розділенням на групи (за віком, кровною спорідненістю і ін.). Причому, окремі з них з часом набували ознак домінування і приналежність до такої групи була життєво виправданою, позаяк передбачала певні привілейований стан. Останній визначався тепер не біологічними характеристиками індивідуума, а певними матеріальними благами, які як відомо, можна отримати представникам землеробської

культури внаслідок обробітку землі, мисливцям, кочівникам – полюючи на дичину, скотарям – збільшуючи поголів'я тварин, тобто внаслідок прямої взаємодії з ландшафтом. Відтак, на рівні етносу суспільний розвиток супроводжувався розширенням діапазону впливів на ландшафт. Однак розуміння залежності від природного середовища було стримуючим фактором в межах етнічної групи і виявлялось в системі норм, заборон, табу, або іншими словами, через особливості традиційного природокористування. Природовідповідність традиційного природокористування могла зазнавати трансформації з різних причин, проте найбільш деструктивні зміни відбувались за умов набуття етносом суспільно-політичного статусу колонії. Свого часу про це писав Монтеск'є зауважуючи, що «тільки в надзвичайних випадках закони одного народу можуть виявитися придатними і для іншого». На два століття пізніше Л.М. Гумільов, аналізуючи екологічні наслідки впливу на ландшафт різними групами етносів, ввів поняття «хімерний етнос» для означення руйнівного впливу на компоненти ландшафту внаслідок поєднання способів природокористування автохтонів й колонізаторів. Його праці рясніють прикладами існування хімерних етносів з минулого людства, подібно як і роботи В.С. Крисаченка з минулого України. Серед них – розорювання українського степу, будівництва каскаду ГЕС на Дніпрі.

Загалом, питання взаємодії суспільства і ландшафту лежить в площині етнічного, існування і розвиток якого корелює із збереженням ландшафтного різноманіття.

Список використаних джерел

1. Алексеев В.П. *География человеческих рас.* – М., 1974. – 342 с.
2. Барна І. *Етнокультурний аспект природокористування // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Географія.* – 2008. – № 1. – С.222-225.

3. Ганжа А.Г. *Природная среда и эволюция человеческой культуры // Культура средних веков и нового времени.* – М., 1987. – С.3-7.
4. Гумилев Л. Н. *Этногенез и биосфера Земли.* – Л., 1989. – 496 с.
5. Мейер М.С. *Роль природно-географической среды в средневековой истории Ближнего и Среднего Востока // Проблемы взаимодействия общества и природы.* – М., 1983. – С. 69-71.
6. Панасенко Т. *Етнос та ландшафт: аспекти взаємодії // Ландшафти і сучасність: Збірник наукових праць.*– Київ – Вінниця: «Гіпаніс», 2000. – С. 173-176.

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРИРОДНИЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

<i>Матвеев М. Д.</i> 100-РІЧНИЙ ШЛЯХ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА.....	4
<i>Денисик Г.І., Воловик В.М.</i> РОЗВИТОК ЕТНОКУЛЬТУРНОГО ЛАНДШАФТОЗНАВСТВА У ВІННИЦЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ	9
<i>Оцишен О.В., Казімірова Л.П.</i> ІСТОРІЯ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ МІСТА КАМ'ЯНЦЯ-ПОДІЛЬСЬКОГО	15
<i>Половка С.Г., Половка О.А.</i> ВІН ЗАСНУВАВ ГЕОГРАФІЮ В УМАНСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ (до 120-ї річниці з дня народження М.А. Олійника)	25
<i>Любінська Л.Г.</i> ДО ІСТОРІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ КАФЕДРИ БІОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ЇЇ ВИКЛАДАННЯ	32
<i>Малик Р.Г.</i> ІСТОРІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ҐРУНТОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ БЕЛІГЕРАТИВНИХ СПОРУД СЕРЕДНЬОГО ПРИДНІСТЕР'Я	36
<i>Страшевська Л.В., Война І.М.</i> ІСТОРІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕОЛОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ ПОДІЛЛЯ	40
<i>Тимкова А.О., Оптасюк О.М.</i> ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ФЛОРИ ОРНІТОЛОГІЧНОГО ЗАКАЗНИКА «БАРСЬКИЙ» ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	47
<i>Колодій В. А.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПЕРІОДИЗАЦІЇ ІСТОРІЇ ВИВЧЕННЯ ВИДІВ РОДУ <i>SCHIVERESKIA ANDRZ.</i>	54
<i>Цицюра Н.І., Семенчук О.С.</i> БОТАНІЧНА ОСВІТА У КРЕМЕНЕЦЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УЧИТЕЛЬСЬКОМУ ІНСТИТУТІ (1940-1950 рр.)	63

ДОСЛІДЖЕННЯ БІОТИ ПОДІЛЛЯ ТА СУМІЖНИХ ТЕРИТОРІЙ

- Аніщенко І.М., Дудка І.О.* ВІДМІННОСТІ БІОРІЗНОМАНІТТЯ
МІКСОМІЦЕТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ПРИКАРПАТТЯ
ТА ЗАКАРПАТТЯ УКРАЇНИ 68
- Барабоха Н.М., Ярова Т.А., Коваленко Д.В.* ВИДИ ФЛОРИ
ПРИАЗОВСЬКОГО НПП, ЗАНЕСЕНІ ДО МІЖНАРОДНИХ
ПРИРОДООХОРОННИХ СПИСКІВ 77
- Бачинський А.І.* СТАН ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ФАУНИ БЕЗХРЕБЕТНИХ
ТВАРИН (INVERTEBRATA) НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ
«ДНІСТРОВСЬКИЙ КАНЬЙОН» 81
- Белінська М.М., Якубенко Б.Є.* НАЙПОШИРЕНІШІ ІНВАЗІЙНІ ВИДИ
РОСЛИН У ФЛОРИ НПП «МАЛЕ ПОЛІССЯ» 91
- Білівська В.Ю.* ПОШИРЕННЯ *SALVIA CREMENESCENSIS* BESS. НА
ТЕРИТОРІЇ ПОДІЛЛЯ 96
- Бучацька О. С., Матвеев М. Д.* ГНІЗДОВИЙ СТЕРЕОТИП ВИБІРКИ
ЗВИЧАЙНОЇ *SCIURUS VULGARIS* В УМОВАХ КАМ'ЯНЦЯ-
ПОДІЛЬСЬКОГО.....101
- Задаянюк Н.М., Любінська Л.Г.* ПРО СТАН *PRUNUS SPINOSA* L. І *P.*
STERPOSA КОТОВ. НА ПОДІЛЛІ106
- Задорожна К.В., Михалюк І.М.* ВИДОВИЙ СКЛАД КОЛЕКЦІЙ ВИЩИХ
ВОДНИХ ТА ПРИБЕРЕЖНО-ВОДНИХ РОСЛИН КРЕМЕНЕЦЬКОГО
БОТАНІЧНОГО САДУ109
- Ігліна І.О., Довганюк І.Я., Троцюк М.А.* ОРНІТОФАУНА УРОЧИЩА
«ГНИЛЕ ОЗЕРО» НПП «КРЕМЕНЕЦЬКІ ГОРИ»114
- Козак М.І., Ліщук А.В.* РОСЛИННИЙ ПОКРИВ ВОДОЙМ ЗАХІДНОГО
ПОДІЛЛЯ ТА ЙОГО ЗМІНИ119
- Конська О.Р., Тарасенко М.О., Manton M.* ЗИМОВА ОРНІТОФАУНА С.
ДОБРОВОДИ ТА ЙОГО ОКОЛИЦЬ ЗБАРАЗЬКОГО РАЙОНУ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ 122
- Кратасюк Н.В., Тарасенко М.О.* ДОСЛІДЖЕННЯ ФАУНИ *ODONATA* НА
ТЕРИТОРІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «МАЛЕ ПОЛІССЯ»
..... 128

<i>Кушнар'юв І.О.</i> ДО ОРНІТОФАУНИ ПІЙМИ РІЧКИ ПСЕЛ	132
<i>Матвеев М. Д., Тарасенко М. О.</i> ЗМІНИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ОРНІТОФАУНИ М. КАМ'ЯНЦЯ-ПОДІЛЬСЬКОГО.....	139
<i>Мельник К.В., Григорчук І.Д.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВОДНОГО ОБМІНУ У ПРЕДСТАВНИКІВ РОДУ <i>ACER L.</i> В УМОВАХ М. КАМ'ЯНЦЯ- ПОДІЛЬСЬКОГО	143
<i>Михайлюк І.М., Ошурко А.В.</i> ВИДИ РОДУ <i>HERACLEUM</i> НА ТЕРИТОРІЇ М. КРЕМЕНЦЯ: ПОШИРЕННЯ ТА ДИНАМІКА	148
<i>Нездвецька В.А., Михалюк І.М.</i> СИСТЕМАТИЧНА СТРУКТУРА ВИЩОЇ ВОДНОЇ ФЛОРИ ПРИРОДНИХ І ШТУЧНИХ ВОДОЙМ ОКОЛИЦЬ МІСТА КРЕМЕНЦЯ	152
<i>Nikolaieva N., Hudz N.</i> CHEMICAL ASPECTS OF <i>CORYLUS AVELLANA L.</i> POLLEN	155
<i>Оптасюк О.М., Костенюк Е.В.</i> АНАЛІЗ ФЕРТИЛЬНОСТІ ПИЛКУ <i>LINUM</i> <i>LINEARIFOLIUM JAV. (LINACEAE)</i> У ЗВ'ЯЗКУ З ГЕТЕРОСТИЛІЄЮ	159
<i>Оптасюк С.В., Оптасюк О.М., Савалага Х.В., Полудняк С.А.</i> АНАЛІЗ РАДІОЧУТЛИВОСТІ ПИЛКОВИХ ЗЕРЕН АДВЕНТИВНИХ ВИДІВ РОСЛИН	165
<i>Павко В.О., Тарасенко М.О., Матвеев М.Д.</i> ФЕНОЛОГІЯ ГНІЗДУВАННЯ ПТАХІВ-ДУПЛОГНІЗДНИКІВ В ШТУЧНИХ ГНІЗДІВЛЯХ БЗДЗ «ПАНІВЕЦЬКА ДАЧА»	171
<i>Плахтій П.Д.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕРОЗПОДІЛУ ТЕПЛА В ОРГАНІЗМІ ЄДИНОБОРЦІВ ПРОТЯГОМ ДОБИ В УМОВАХ ВИКОНАННЯ ТРЕНУВАЛЬНИХ НАВАНТАЖЕНЬ І ПІД ЧАС СПОСТЕРЕЖЕНЬ ЗА ТРЕНУВАННЯМ	175
<i>Решетник І.В., Любінська Л.Г.</i> <i>SCUTELLARIA VERNA BESS</i> В КАМ'ЯНЕЦЬКОМУ ПРИДНІСТРОВ'І	179
<i>Рубановська Н.В., Гордій Н.М.</i> ЗАКОНОМІРНОСТІ ЛОКАЛІЗАЦІЇ ВИДІВ РОДУ <i>ALLIUM L.</i> НА ЗАХІДНОМУ ПОДІЛЛІ	184
<i>Стороженко Ж.В., Стороженко Ю.В.</i> ВИДОВИЙ СКЛАД РОДИНИ <i>BOLETACEAE</i> ТЕРИТОРІЇ НПП «ХОТИНСЬКИЙ»	190

Тарасенко М.О. УМОВИ ПРОЖИВАННЯ, ВІКОВА ТА СТАТЕВА СТРУКТУРИ ПОПУЛЯЦІЇ РАКА ВУЗЬКОПАЛОГО *ASTACUS LEPTODACTILUS* ESCH. В УМОВАХ ВБУ «БАКОТСЬКА ЗАТОКА» 195

Цицюра Н.І., Ковбасовська Н.В. РОДИНА *CUPRESSACEAE* F. NEGER У БОТАНІЧНОМУ САДУ ЖИТОМИРСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРОЕКОЛОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ 202

Штогрин М.О., Штогун А.О., Довганюк І.Я. ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ТА ОХОРОНА ТВАРИННОГО СВІТУ ЯК НЕОБХІДНА ПЕРЕДУМОВА ЗДІЙСНЕННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА ПРИКЛАДІ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «КРЕМЕНЕЦЬКІ ГОРИ» ... 206

Якимчук Ю.В., Довганюк І.Я., Штогун А.О. ХИЖІ ССАВЦІ НА ТЕРИТОРІЇ КРЕМЕНЕЦЬКИХ ГІР 212

ЛАНДШАФТИ ТА СУСПІЛЬСТВО

Барна І.М. ЕТНІЧНИЙ АСПЕКТ ВЗАЄМОДІЇ В СИСТЕМІ СУСПІЛЬСТВО – ЛАНДШАФТ» 217

Бігняк О.П., Касіяник Л.В. ПТК МЕДОБОРСЬКОГО ТА САТАНІВСЬКО-ІВАНКОВЕЦЬКОГО ПРИРОДНОГО ЯДРА В СТРУКТУРІ ЕКОМЕРЕЖІ БАСЕЙНУ р. ЗБРУЧ 222

Вітвіцький Я.Й. ПРОСТОРОВО-ЧАСОВИЙ АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦИБУЛІВСЬКОЇ ГЕС 227

Гарбар В., Оверченко А. ПРОФІЛЬНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ГРАНУЛОМЕТРИЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ РЕНДЗИН ПОДІЛЬСЬКИХ ТОВТР 234

Гриценко В.П. РІЗНОМАНІТТЯ РОЗРІЗІВ ТА БІОТИ ВЕНДУ ПОДІЛЛЯ 240

Корінний В.І., Кирилюк Л.М. РОЗВИТОК УЯВЛЕНЬ СТОСОВНО ОБ'ЄМУ ТА МЕЖ ЛУДЛОВСЬКОЇ СЕРІЇ В ДНІСТРОВСЬКОМУ ОПОРНОМУ РОЗРІЗІ СИЛУРУ 249

Кузишин А.В., Галицька І.Б. УМОВИ ТА РИСИ ОЗДОРОВЧОГО-ЛІКУВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В МЕЖАХ ЗАХІДНОГО ПОДІЛЛЯ 255

Лаврик О.Д. НАТУРАЛЬНІ ДОЛИННО-РІЧКОВІ ЛАНДШАФТИ ПОДІЛЛЯ 262

<i>Лихолат В.К., Чернюк Г.В.</i> МЕТАХРОННІ ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ ПРИРОДНИХ ПРОЦЕСІВ	268
<i>Лісовський А.С.</i> ІННОВАЦІЙНІ ВИДИ ТУРИЗМУ В МЕЖАХ НПП «ПОДІЛЬСЬКІ ТОВТРИ»	274
<i>Мариняк Я.О.</i> ТУРИСТИЧНІ ПІДПРИЄМСТВА ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	281
<i>Матуз О.В.</i> ПРОБЛЕМИ ВІДТВОРЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	290
<i>Матвійчук Б.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ТЕРИТОРІЇ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	296
<i>Мисько В.З.</i> РЕКРЕАЦІЙНІ ЛАНДШАФТИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ПОДІЛЬСЬКІ ТОВТРИ»: СУЧАСНИЙ СТАН ТА РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ	301
<i>Олійник Р.В., Шевченко О.Г., Свиницька А.І., Костирко І.О.</i> ТЕМПЕРАТУРНІ АНОМАЛІЇ В СУЧАСНОМУ КЛІМАТІ ПОДІЛЛЯ	307
<i>Назарук М.М.</i> ПРИРОДНІ УМОВИ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВЩИНИ)	313
<i>Новицька С.Р.</i> ПРИРОДНІ РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ: ПІДХОДИ ТО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ	317
<i>Ситник О., Хлевнюк О., Дяченко С.</i> ГЕОТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ГАЙВОРОНСЬКОГО РАЙОНУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ	324
<i>Стецько Н.П.</i> КОНЦЕПТУАЛЬНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ САНАТОРНО-КУРОРТНОГО ГОСПОДАРСТВА РЕГІОНУ	334
<i>Танасійчук О.Я.</i> ГЕОЕКОЛОГІЧНІ РИЗИКИ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВОДОСХОВИЩА НА ПРИКЛАДІ С. ГОРОШОВА	342
<i>Царик П.</i> ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ ЕЛЕМЕНТІВ РЕГІОНАЛЬНОЇ ТУРИСТСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	348
<i>Царик П.Л., Дем'янчук П.М., Каплун І.Г., Чернюк Г.В.</i> ТАКСОНОМІЧНІ РІВНІ ЗОНАЛЬНИХ ЕКОТОНІВ ПОЛІССЯ	355

Чернюк Г.В., Касіяник І.П., Матвійчук Б.В., Любинська І.Б. КОНЦЕПЦІЯ ГЕОСИСТЕМИ «ПРИРОДА-ЛЮДИНА-СУСПІЛЬСТВО»363

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПОДІЛЛЯ ТА СУМІЖНИХ ТЕРИТОРІЙ

Василюк В.М. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕБІГУ ГАСТРОЕЗОФАГЕАЛЬНОЇ ХВОРОБИ У ОСІБ, ЯКІ ПРОЖИВАЮТЬ НА ЗАБРУДНЕНИХ ТЕРИТОРІЯХ ПІСЛЯ АВАРІЇ НА ЧАЕС У ВІДДАЛЕНОМУ ПЕРІОДІ 372

Войтишина В.В., Казімірова Л.П. МЕРЕЖА БОТАНІЧНИХ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ ТА ОБ'ЄКТІВ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ 375

Доценко І.Б. ПРОГНОЗОВАНІ НАСЛІДКИ ВТІЛЕННЯ ПЛАНІВ ПОБУДОВИ ДНІСТРОВСЬКОГО КАСКАДУ ГЕС ДЛЯ ГЕРПЕТОКОМПЛЕКСІВ ПРИДНІСТРОВ'Я 380

Іванов Є.А., Тиханович Є.Є. ПРОБЛЕМИ ЗАСОЛЕННЯ ПРИРОДНО-ГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМ КАЛУСЬКОГО ГРНИЧОПРОМИСЛОВОГО РАЙОНУ 389

Кузик І.Р. ДО ПРОБЛЕМИ ОЗЕЛЕНЕННЯ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ 396

Люленко С.О., Подзерей Р.В. ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ОСТРІВНИХ ЛІСІВ УМАНЦІНИ402

Любинський О.І., Тимчук С.С. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ У КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА406

Міронова Н.Г., Шевченко С.М., Єфремова О.О. ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА РІЧКИ КУДРЯНКА ЯК ЕЛЕМЕНТУ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ МІСТА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО414

Свиридюк Д.О., Кучинська О.П., Горбняк-Юліна Л.Т. ПАРК-ПАМ'ЯТКА САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ «ЧЕМЕРОВЕЦЬКИЙ»: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЗАХОДИ ЗБЕРЕЖЕННЯ418

Тиханович Є.Є., Біланюк В.І., Іванов Є.А., Пастух Д.Р. НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ В ГІРСЬКИХ ЛАНДШАФТАХ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ425

Царик Л.П., Логінов В.О., Чернюк Г.В. ОЦІНКА РАДІАЦІЙНОГО
ЗАБРУДНЕННЯ ЛАНДШАФТНИХ МІСЦЕВОСТЕЙ ЗАРІЧНЕНСЬКОГО
РАЙОНУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ 430

Царик Л.П., Царик В.Л. ПРО СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ НА ПОДІЛЛІ 437

Шевченко С.М., Круліковський С.В. ВУЛИЧНІ НАСАДЖЕННЯ В СИСТЕМІ
ОЗЕЛЕНЕННЯ НАСЕЛЕНИХ МІСЦЬ УКРАЇНИ 442

Янковська Л.В. ПОТЕНЦІАЛ СТІЙКОСТІ ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА
ДО АНТРОПОГЕННИХ ВПЛИВІВ У МЕЖАХ КРЕМЕНЕЦЬКОГО
ГОРБОГІРНОГО ЛІСОВОГО РАЙОНУ 447

РАРИТЕТНІ ОБ'ЄКТИ У ФОРМУВАННІ ОСВІТНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ

Білик Т.І., Шамало А.І., Бабікова К.О. ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ
СВІДОМОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНОГО ВНЗ ПІД ЧАС ПРАКТИК У
НАЦІОНАЛЬНИХ ПРИРОДНИХ ПАРКАХ 453

Дух О.І., Тимошенко О.Л., Тригуба О.В. РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ
ОРГАНІЗАЦІЙ У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІ 457

Казанішена Н.В. ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ – ЯК ФАКТОР
ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ 463

Мітрясова О.П., Васильчук О.І. ЕКОЛОГО-ПРОСВІТНИЦЬКИЙ МАРШРУТ
ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА ЕКОЛОГІЧНОЇ ПРОСВІТИ 467

Муніч Н.В., Логінова А.О. ОСВІТНІЙ ПОТЕНЦІАЛ НАУКОВОГО СПАДКУ
ПАВЛА ТУТКОВСЬКОГО У ЗМІСТІ ШКІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ
..... 473

*Непрокін А.В., Ложкіна О.І., Садова О.Ф., Лазарева А.Л., Мойсієнко І.І.,
Мельник Р.П.* ЕКОЛОГІЧНА СТЕЖКА «ОЛЕШКІВСЬКОЮ ПУСТЕЛЕЮ» В
ЛАНДШАФТАХ НПП «ОЛЕШКІВСЬКІ ПІСКИ» ЯК НАУКОВО-
ПІЗНАВАЛЬНИЙ, ОСВІТНЬО-ВИХОВНИЙ ПРОСТІР ДЛЯ МОЛОДІ ... 480

Семерня О.М. ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СВІТОГЛЯДУ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРИРОДНИЧОГО НАПРЯМКУ ПІДГОТОВКИ
..... 487

<i>Скиба Ю.А.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНИХ СТАНДАРТІВ АСИСТЕНІВ (ВИПУСКНИКІВ) ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ АВСТРАЛІЇ	492
<i>Чон Ю.В.</i> ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ БІОЛОГІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ НА ПРИКЛАДІ ЗЕМНОВОДНИХ	497
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	501
ЗМІСТ.....	507

Наукове видання

ПОДІЛЬСЬКІ ЧИТАННЯ

Випуск 5

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
міжнародної науково-практичної конференції

«ПОДІЛЬСЬКІ ЧИТАННЯ:
Епоха природничих досліджень Поділля:
історія, теорія, практика»

(м. Кам'янець-Подільський, 09–11 жовтня 2018 року)

Відповідальні редактори:

Л. Г. Любінська, М. О. Тарасенко, В. В. Гарбар, Н. В. Казанішена

Друкується за ухвалою Вченої Ради природничого факультету
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка
Протокол № 8 від 28 вересня 2018 року

Укладачі: Владислав Гарбар, Мар'ян Тарасенко
Дизайн обкладинки: Владислав Гарбар
Фото на обкладинці – Сергій Коваленко